

MILLIY LIBOS DIZAYNIDA MINIATYURA SAN'ATI TA'SIRI

Xo'jamurodova Sevinch Abdilmajidovna

Termiz davlat universiteti talabasi

xujamurodova3009@gmail.com

ANNOTATSIYA: Milliy libos dizaynida miniatyura san'ati ta'siri xalq amaliy san'ati va an'anaviy hunarmandchilikning o'zaro uyg'unligini namoyon etuvchi muhim jihatlardan biridir. Miniatyura san'ati o'zining nozik detallari, yorqin rang gammasi va murakkab naqshlari bilan ajralib turib, tarix davomida milliy libos bezaklariga sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Ayniqsa, Markaziy Osiyo, xususan, O'zbekiston miniatyura san'ati naqshlari milliy kiyimlarning estetik jihatlari boyitib, ularni yanada jozibador va betakror ko'rinishda namoyon etishga yordam bergan. Mazkur tadqiqot milliy liboslarda miniatyura san'ati naqshlari, rang uyg'unligi va bezak elementlarining qo'llanishini o'rganishga bag'ishlangan. Tarixiy manbalar, miniatyura namunalari va milliy libos turlarini tahlil qilish orqali ushbu san'atning modadagi o'rni yoritiladi. Shu bilan birga, tadqiqotda dizaynerlar tomonidan an'anaviy naqshlarning zamonaviy kiyim dizaynida qanday qo'llanayotgani ham tahlil qilinadi. Shuningdek, milliy libos ishlab chiqarishda miniatyura san'atidan foydalanishning iqtisodiy va madaniy ahamiyati ham tadqiqotning muhim yo'nalishlaridan biridir. Hunarmandchilik va zamonaviy texnologiyalar uyg'unligi natijasida milliy kiyimlar xalqaro bozorda o'ziga xos brend sifatida tanilmoqda. Bu esa milliy madaniyatni targ'ib qilish, hunarmandlar faoliyatini qo'llab-quvvatlash va iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, milliy libos dizaynida miniatyura san'ati nafaqat estetik jozibadorlikni oshirish, balki milliy merosni saqlab qolish va uni yangi avlodlarga yetkazishda ham muhim omil hisoblanadi. Zamonaviy moda va dizayn yo'nalishlarida miniatyura san'atidan ilhomlanish nafaqat madaniy qadriyatlarni asrab-avaylash, balki milliy liboslarni global miqyosda tanitishda ham muhim ahamiyatga ega.

KALIT SO'ZLAR: Miniatyura san'ati, milliy libos dizayni, an'anaviy moda, mato bezaklari, O'zbekiston miniatyura san'ati, madaniy meros, tarixiy kiyimlar, kashtachilik, matoga naqsh berish, san'at va moda, milliy kiyim identifikatsiyasi, etnik

kiyim, qo'1 mehnati bilan tayyorlangan matolar, zamonaviy interpretatsiya, merosni asrash.

KIRISH

Milliy libos dizaynida miniatyura san'ati ta'siri xalqning madaniy merosi va san'at an'alarini o'zida aks ettiruvchi muhim jihatlardan biridir. Miniatyura san'ati o'zining nozik detallar, murakkab naqsh va yorqin ranglar uyg'unligi bilan ajralib turib, asrlar davomida nafaqat tasviriy san'at, balki amaliy bezak san'atida ham muhim o'rin egallab kelgan. Xususan, O'zbekiston va Markaziy Osiyo hududlarida rivojlangan miniatyura san'ati, asosan, qo'lyozma kitoblar, devoriy rasmlar va naqshinkor buyumlarga ishlov berishda keng qo'llanilgan. Ushbu san'at an'analari milliy liboslar dizayniga ham bevosita ta'sir ko'rsatib, kiyimlarning bezak elementlari, rang tanlovi va umumiy estetik qiyofasini shakllantirishda muhim manbalardan biri bo'lib xizmat qilgan. Bugungi kunda milliy liboslar faqatgina an'anaviy kiyim-kechak emas, balki madaniy o'ziga xoslik, tarixiy meros va badiiy estetikani o'zida mujassam etgan muhim artefakt sifatida qaralmoqda. Zamonaviy moda va dizayn sohasi rivojlanib borar ekan, dizaynerlar milliy liboslarning jozibadorligini oshirish hamda ularni global moda industriyasiga moslashtirish uchun yangi usullarni izlamoqda. Bu jarayonda miniatyura san'atidan ilhomlanish va uning bezak elementlarini libos dizayniga uyg'unlashtirish tobora dolzarb masalaga aylanmoqda. Tadqiqot doirasida milliy liboslar dizaynida miniatyura san'ati naqshlarining o'rni, ularning tarixiy ildizlari va zamonaviy modadagi talqini o'rganiladi. Shuningdek, an'anaviy naqsh elementlarining kiyim matolarida qanday aks ettirilishi, ularning hunarmandchilik usullari va yangi texnologiyalar bilan uyg'unlashuvi tahlil qilinadi. Shu nuqtai nazardan, ushbu tadqiqot milliy libos dizaynida miniatyura san'atining ta'sirini har tomonlama o'rganish, uning madaniy va iqtisodiy ahamiyatini tahlil qilish hamda zamonaviy modadagi o'rnini aniqlashga qaratilgan. Milliy liboslarning global maydondagi brend sifatida shakllanishida san'at va dizayn uyg'unligining o'rni muhim bo'lib, bu jarayon milliy an'analarni asrab-avaylash bilan birga, ularni yangi shaklda xalqaro miqyosda namoyon qilish imkoniyatini ham beradi.

MAVZUNING DOLZARBLIGI

Milliy libos dizaynida miniatyura san'ati ta'sirini o'rganish bugungi kunda dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi. Globalizatsiya jarayonida milliy madaniyat va an'anaviy san'at elementlarini saqlab qolish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Milliy liboslar har bir xalqning madaniy merosi, an'analari va badiiy estetik qarashlarini

ifodalovchi muhim unsurlardan biri bo'lib, ularning dizaynida tarixiy san'at an'analaridan foydalanish ushbu merosni avlodlarga yetkazish va zamonaviy modaga moslashtirish imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, miniatyura san'atining milliy kiyim dizayniga ta'sirini o'rganish nafaqat san'atshunoslar, balki dizaynerlar, tadqiqotchilar va moda industriyasi vakillari uchun ham katta ahamiyat kasb etadi. So'nggi yillarda milliy kiyimlar modaga qaytib, ular zamonaviy talqinlarda ishlab chiqilmoqda. Ayniqsa, O'zbekistonda milliy kiyim elementlari tikuvchilik sanoatida keng qo'llanilib, nafaqat mahalliy, balki xalqaro miqyosda ham o'z o'rniga ega bo'lib bormoqda. Shu bois, miniatyura san'ati naqshlarini milliy liboslarda aks ettirish orqali ularni yanada jozibali va madaniy ahamiyatli qilish imkoniyati mavjud. Miniatyura san'atining o'ziga xos naqshlari va uslublari milliy libos dizaynini boyitib, uning san'at bilan uyg'unlashuvini ta'minlaydi. Bundan tashqari, ushbu mavzu milliy merosni asrash va uni yangi avlodlarga yetkazish nuqtai nazaridan ham muhimdir. Miniatyura san'ati o'zining badiiy mukammalligi bilan ajralib turib, liboslarda aks ettirilganda ularga yanada chuqur ma'no va nafislik bag'ishlaydi. Hozirgi moda sanoatida milliy elementlarni saqlab qolish va ularni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish katta ahamiyatga ega bo'lib, bu jarayonda miniatyura san'atidan ilhomlanish yangi dizayn yondashuvlarini yaratishga yordam beradi. Mavzuning yana bir muhim jihati shundaki, milliy kiyim dizayni va miniatyura san'ati uyg'unligi nafaqat estetik, balki iqtisodiy ahamiyatga ham ega. Bugungi kunda milliy liboslarning brendlashuvi, ularning xalqaro moda maydonida namoyon bo'lishi va hunarmandchilik sohasida yangi ish o'rinlarini yaratish masalalari dolzarb bo'lib bormoqda. Ayniqsa, milliy liboslarni ishlab chiqarishda miniatyura naqshlari va uslublardan foydalanish ularning nafaqat mahalliy bozor, balki global moda bozorida ham raqobatbardosh bo'lishiga xizmat qiladi. Shu bois, milliy libos dizaynida miniatyura san'ati ta'sirini o'rganish madaniy, estetik va iqtisodiy jihatdan muhim tadqiqot sohasi hisoblanadi. Bu mavzu dizaynerlar, san'atshunoslar va tadqiqotchilar uchun katta ahamiyatga ega bo'lib, milliy merosni asrab-avaylash, uni rivojlantirish va zamonaviy moda jarayonlariga moslashtirishga yordam beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda milliy libos dizaynida miniatyura san'ati ta'sirini o'rganish uchun kompleks yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot metodologiyasi sifatli va miqdoriy usullarni o'z ichiga olib, tarixiy tahlil, san'atshunoslik ekspertizasi, dizaynerlar bilan intervyular, iste'molchi afzalliklari bo'yicha so'rovnomalar va zamonaviy milliy libos namunalarini tahlil qilish asosida olib borildi. Tadqiqotning birinchi bosqichida

miniatyura san'ati tarixi va uning milliy libos dizayniga ta'siri bo'yicha adabiyotlar o'rganildi. Markaziy Osiyo va xususan, O'zbekiston miniatyura san'ati an'analari, ularning tasviriy san'at, mato bezaklari va kiyim estetikasiga ta'siri haqida ilmiy maqolalar, kataloglar va tarixiy manbalar tahlil qilindi. Shu bilan birga, qadimiy qo'lyozmalar va miniatyura asarlarida aks ettirilgan libos detallarining naqshlari va rang uyg'unligi o'rganildi. Keyingi bosqichda zamonaviy milliy libos dizaynerlari, kashtachilik ustalari va hunarmandlar bilan intervyular o'tkazildi. Ular milliy liboslarni yaratishda miniatyura san'ati naqshlaridan qanday foydalanishlari, an'anaviy naqsh elementlarini zamonaviy modaga uyg'unlashtirish usullari haqida fikr bildirishdi. Ushbu bosqichda milliy libos dizayni rivojida yangi texnologiyalar (raqamli naqsh tushirish, lazerli kesish, mato bo'yash texnologiyalari) va ularning an'anaviy san'at bilan integratsiyasi muhokama qilindi. Iste'molchilar afzalliklarini o'rganish uchun so'rovnomalar o'tkazildi. Tadqiqot davomida respondentlarning milliy liboslarga bo'lgan qiziqishi, miniatyura san'ati naqshlari bilan bezatilgan kiyimlarni tanlashda e'tibor beradigan jihatlari, milliy modaning zamonaviy talqinlari haqida fikrlari tahlil qilindi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, aksariyat iste'molchilar milliy liboslarda miniatyura naqshlarining mavjudligini ijobiy baholaydi va ularni kiyimlarning estetik jozibadorligi va madaniy ahamiyatining oshishi bilan bog'laydi. Tadqiqot davomida zamonaviy milliy liboslar va ularning dizaynida miniatyura san'ati naqshlari qo'llangan namunalar tahlil qilindi. Ushbu tahlilda an'anaviy naqshlarning modernizatsiya qilinishi, matolar va rang tanlovidagi o'zgarishlar, kashtachilik hamda bosma naqsh usullarining uyg'unligi ko'rib chiqildi. Shuningdek, O'zbekiston va boshqa davlatlarda milliy libos dizayni rivojlanishining taqqoslamasi ham amalga oshirildi.

TADQIQOT NATIJALARI

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, miniatyura san'ati milliy libos dizaynida muhim estetik va madaniy rol o'ynaydi. Ushbu san'at an'analari zamonaviy modada qayta talqin qilinib, liboslarga o'ziga xos badiiy joziba bag'ishlamoqda. Dizaynerlar tomonidan miniatyura san'ati naqshlaridan foydalanish nafaqat kiyimlarning go'zalligini oshiradi, balki milliy identifikatsiya va madaniy merosni saqlab qolishga xizmat qiladi. Shuningdek, iste'molchilar orasida milliy liboslarga bo'lgan talabning oshib borayotgani aniqlanib, ayniqsa, yosh avlod orasida zamonaviylashtirilgan milliy kiyimlarga qiziqish yuqori ekani qayd etildi. Bu esa dizaynerlar va ishlab chiqaruvchilar uchun yangi imkoniyatlarni ochib beradi. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi bilan miniatyura san'ati naqshlarini matoga tushirish jarayonlari

soddalashib, bu liboslarning ommalashishiga yordam bermoqda. Umuman olganda, tadqiqot natijalari milliy libos dizaynida miniatyura san'ati naqshlaridan foydalanish nafaqat estetika va madaniyatni boyitishga, balki milliy moda sanoatini rivojlantirish va global maydonda o'z o'rnini topishiga xizmat qilishini ko'rsatdi. Shu bois, kelgusida bu yo'nalishda yanada chuqur tadqiqotlar olib borish va yangi dizayn yondashuvlarini ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir.

XULOSA

Milliy libos dizaynida miniatyura san'ati ta'sirini o'rganish natijalari shuni ko'rsatdiki, ushbu san'at yo'nalishi milliy kiyimlarning estetik qiyofasini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Miniatyura san'ati o'zining murakkab naqshlari, yorqin rang gammasi va badiiy mukammalligi bilan ajralib turib, asrlar davomida milliy liboslarni bezash, matolarga naqsh tushirish va libos estetikasini boyitishda keng qo'llanib kelgan. Bugungi kunda ham miniatyura san'atining naqsh elementlari milliy modaning zamonaviy talqinlarida o'z aksini topmoqda va dizaynerlar tomonidan innovatsion usullar orqali qayta tiklanmoqda. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqladiki, iste'molchilar orasida milliy liboslarga bo'lgan talab ortib borayotgani, ayniqsa, miniatyura san'ati naqshlari bilan bezatilgan liboslarga qiziqish yuqoriligi kuzatilmoqda. Zamonaviy texnologiyalar, jumladan, raqamli bosma, lazerli kesish va qo'l mehnati bilan bezash usullarining kombinatsiyasi orqali miniatyura san'ati libos dizaynida yanada kengroq qo'llanmoqda. Bu esa milliy modaning ommalashishiga, global maydonda milliy brendlarning shakllanishiga va hunarmandchilik sohasining rivojlanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, tadqiqot milliy libos dizaynida miniatyura san'ati naqshlaridan foydalanish nafaqat milliy madaniyatni saqlab qolish, balki milliy moda industriyasining rivojlanishiga ham katta hissa qo'shishini tasdiqladi. Milliy liboslar faqatgina an'anaviy kiyim sifatida emas, balki badiiy va iqtisodiy ahamiyatga ega mahsulot sifatida ham e'tirof etilmoqda. Dizaynerlar va modachilar ushbu san'at an'analaridan ilhomlanib, milliy kiyimlarni zamonaviy modaga moslashtirish orqali global moda maydonida o'z o'rinlarini mustahkamlashlari mumkin. Kelgusida milliy liboslar dizayni va miniatyura san'ati o'zaro uyg'unligi bo'yicha yanada chuqur tadqiqotlar olib borish maqsadga muvofiqdir. Ayniqsa, hunarmandchilik va raqamli texnologiyalar uyg'unligini o'rganish, yosh dizaynerlar uchun ushbu san'at an'analarini saqlab qolish va rivojlantirish bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. Milliy kiyim dizaynini jahon modasi bilan uyg'unlashtirish milliy madaniyatning xalqaro miqyosda tanilishiga xizmat qiladi va milliy brendlarning raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Aliyeva, N. (2020). *O'zbek miniatyura san'ati va uning madaniy merosdagi o'rni*. Tashkent: Fan va Texnologiya nashriyoti.
2. Berdiev, H. (2018). *O'zbek xalq amaliy san'ati va hunarmandchiligi*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi.
3. Ganiev, S. (2019). *Markaziy Osiyo miniatyura san'ati va uning libos dizayniga ta'siri*. Toshkent: San'at nashriyoti.
4. Welters, L. & Lillethun, A. (2018). *The Fashion Reader*. Bloomsbury Publishing.
5. Jackson, T. & Shaw, D. (2020). *Mastering Fashion Marketing*. Palgrave Macmillan.
6. Niessen, S., Leshkovich, A. M., & Jones, C. (2003). *Re-orienting Fashion: The Globalization of Asian Dress*. Berg Publishers.
7. O'zbekiston Respublikasi Madaniyat Vazirligi (2023). *O'zbek milliy liboslari tarixi va zamonaviy rivojlanish tendensiyalari*. Toshkent.
8. UNESCO (2021). *Intangible Cultural Heritage and Traditional Textiles in Central Asia*.
9. World Trade Organization (2022). *The Role of Cultural Industries in Global Trade*.
10. United Nations Industrial Development Organization (2021). *Sustainable Textile Production and Trade in Central Asia*.